

Saksbehandler: Hans Jürgen Schorre

Referanser: MKR 36/07, SKR 36/07, KR 45/07

Vedlegg:

KM 4.1.1/07 Statusrapport for arbeidet med miljø, forbruk og rettferd i perioden 2002-2007

KM 4.1.2/07 Momenter til sak KM 4/07 og sak KM 10/07

Truet liv - troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid med miljø, forbruk og rettferd

Sammendrag

Med bakgrunn i statusrapporten for Den norske kirkes arbeid med miljø, forbruk og rettferd og kirkens engasjement mot klimaendringer evalueres kirkens arbeid de senere årene. Dokumentet viser spesielt kirkens arbeid mot klimaendringene. Klimaendringenes alvor og globale karakter, trusselen mot alt liv og den korte tiden menneskeheten har på seg til å endre tenke- og atferdsmønstre, viser at det er nødvendig å fortsette og å intensivere samfunnets og kirkens innsats som en del av dette, for en bærekraftig samfunnsutvikling i Norge og globalt. En drastisk reduksjon av klimagass-utslipp og forbruk av ikke fornybare ressurser må stå sentralt i dette.

Dokumentet presenterer ansatser til en teologisk begrunnelse for arbeidet, og viser eksempler på bidrag fra forskjellige kirke tradisjoner som kan klargjøre den kristne troens økologiske dimensjon. Dette kan være med å gi et grunnlag for et nødvendig paradigmeskifte i nåtidens tenke- og levemønstre. Et godt teologisk grunnlag kan dermed også gi økt engasjement i hele kirken.

Behovet for bedre ressurstilgang og forutsigbare rammefaktorer for arbeidet påpekes. Situasjonsanalysen og øvrige refleksjoner kan gi ryggdekning for politikere til å ta nødvendige og drastiske virkemidler i bruk for å sikre en bærekraftig samfunnsutvikling, samt motivere bredt til å ta del i forvalteransvaret for jorden.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet tar rapporten om arbeidet med miljø, forbruk og rettferd i tiden 2002-2007 til etterretning og takker alle i kirken og blant våre samarbeidspartnere som har vist engasjement og ansvar og har gjennomført viktige tiltak i arbeidet for rettferd og bevaring av skaperverket. Klimaendringenes omfang og alvorlige konsekvenser viser at dette engasjementet ikke må svekkes i fremtiden, men intensiveres på alle plan i kirken. Hver på sin plass må delta i arbeidet med praktiske handlinger og bidra til en grunnleggende holdningsendring.
2. Kirkemøtet vil understreke at arbeid for rettferd og vern av skaperverket er en konsekvens av troen på Gud som skaper, frelser og livgiver. Likegyldighet overfor den trusselen som klimaendringene og miljøødeleggelser utgjør, er uakseptabelt.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere hvordan det videre arbeidet med miljø, forbruk og rettferd bedre kan integreres på alle plan i Den norske kirkes virksomhet, og hvordan man kan sikre en ressursbruk som står i forhold til utfordringens størrelse.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide for at troens økologiske dimensjon blir tydeliggjort i alt kirkelig arbeid og i økumenisk samarbeid med andre kirker. Kirkemøtet ber om at det til dette utarbeides materiell til refleksjon og bruk i menighetene som styrker trosgrunnlaget, utfordrer til engasjement og handling og gir et håpsperspektiv. Dessuten bør dette være et viktig tema i interreligiøs dialog.
5. Kirkemøtet ber Kirkerådet samarbeide med Kirke- og Miljøverndepartementet og evt. andre departementer om kirkens arbeid med miljø, forbruk og rettferd, ikke minst for å framskaffe nødvendige midler til arbeidet.
6. Kirkemøtet utfordrer de politiske partiene, Stortinget og regjeringen til så snart som mulig å inngå et tverrpolitisk samarbeid for å vedta kraftige kutt i Norges klimagassutslipp. Kirkemøtet krever at de ansvarlige myndighetene foretar nødvendige veivalg som legger til rette for at enkeltpersoner og samfunn raskt nærmer seg en forsvarlig og bærekraftig bruk av ressurser, som ikke går på bekostning av mennesker i andre land og våre etterkommere. Det må stilles klare krav til næringslivet og befolkningen. Gode initiativ må belønnes. Som rik og oljeproduserende nasjon har Norge et særskilt ansvar både til å kutte egne utslipp i stor grad, bidra til utvikling av ny teknologi og til å hjelpe andre land til å ta slik teknologi i bruk.
7. Kirkemøtet utfordrer arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner til å se sitt felles ansvar for å motarbeide en fortsatt forbruksvekst og vise solidaritet overfor våre etterkommere og mennesker i andre deler av verden.
8. Kirkemøtet sender vedlagte brev om klima og økonomisk globalisering til den norske regjeringen. Brevet utdyper Kirkemøtets bekymring for situasjonen og har som hensikt å gi mot og støtte til nødvendige tiltak.

Saksorientering

1. Bakgrunn

Klimaendringer og miljøødeleggelser som konsekvens av menneskelig aktivitet og overforbruk hører til menneskehetens største utfordringer. Overskriften ”Truet liv – troens svar” sier med all tydelighet noe om alvor og omfanget av denne saken. Det dreier seg bokstavelig talt om liv og død både for menneskeheten og de fleste plante- og dyrearter. Stadig flere etterlyser et paradigmeskifte i hele tenke- og levemåten i de vestlige forbrukersamfunnene. Dette utfordrer kirken på et helt grunnleggende plan til en fornyet leting etter kirkens identitet og oppdrag. Hva er den kristne troens forståelse av forholdet mellom Gud, mennesket og resten av skaperverket? Kan den gi oss fremtidshåp og konkret livsveiledning?

Når Kirkemøtet 2007 drøfter en sak som behandler kirkens arbeid med klima, miljø, forbruk og rettferd, er bakgrunnen for dette todelt:

1. **Avlegge regnskap:** Parallelt med fremveksten av miljøbevisstheten i samfunnet for øvrig har kirken siden slutten av 1960-årene ved flere anledninger behandlet miljøspørsmål. Kirkemøtet 1996 behandlet ”Forbruk og rettferd” og ble startskudd til et mangfoldig og økende engasjement i kirken. Man ønsket å arbeide målrettet på alle plan i kirken og forpliktet seg til å avlegge regnskap. På denne bakgrunn behandlet Kirkemøtet 2001 en rapport for de første 5 årene og staket ut veien videre. Også Kirkemøtet 2003 ba i saken ”Vern om havet” om at det legges frem en ny rapport over arbeidet til Kirkemøtet 2005.

Med dette som utgangspunkt er det naturlig at Kirkemøtet nå, 11 år etter Kirkemøtet 1996, 15 år etter Bispemøtets sak om ”Forbrukersamfunn som etisk utfordring” og 20 år etter Brundtland-kommisjonens rapport ”Vår felles framtid”, tar opp temaet på nytt: Hva har skjedd med miljøutfordringene og kirkens engasjement de siste årene, hva bør gjøres videre?

Den vedlagte statusrapporten for arbeidet med miljø, forbruk og rettferd i perioden 2002-2007 beskriver arbeidet i de sentralkirkelige råd, bispedømmene og menighetene. Rapporten inneholder også en vurdering av arbeidet både fra Kirkerådets side og fra sentrale samarbeidspartnere og ansvarlige myndigheter.

2. **Dramatiske klimaendringer:** Miljøspørsmål har siden høsten 2006 fått ny oppmerksomhet globalt og nasjonalt som mangler sidestykke i historien. Bakgrunnen er rapportene fra FN's klimapanel og de store klimaendringene vi nå ser mange tegn til. Disse klimaendringene er en trussel mot alt liv på jorden, er fremfor alt forårsaket av velstående nasjoner i vesten og rammer først og hardest fattige nasjoner i sør. Ekspertene sier at vi bare har få år til å gjøre dyptgripende forandringer for å redusere klimautslippene og begrense skadevirkningene av dem. Denne erkjennelsen er premiss for alle følgende refleksjoner i saksfremstillingen og forslaget til vedtak.

På denne bakgrunnen utfordres Kirkemøtet til å vise veien videre for dette temafeltet i kirkens arbeid. Kirkemøtet inviteres til å gi klare utfordringer til den enkelte som samfunnsborger, til politiske myndigheter og samfunnet i sin helhet, men også til kirken og menighetene og det enkelte kirkemedlem. Dette angår kirkens identitet og oppdrag i verden.

Når det gjelder konkrete utfordringer til norske myndigheter framlegger Kirkerådet et utkast til brev fra Kirkemøtet til regjeringen som omhandler både klima og økonomisk globalisering. Brevet utdyper Kirkemøtets bekymring og støtten til nødvendige tiltak fra regjeringens side (se forslag til vedtak punkt 8). For å kunne være så oppdatert som mulig foreligger brevkastet kort tid før Kirkemøtet.

2. Om Den norske kirkes arbeid med miljø, forbruk og rettferd

Det er viktig å kunne se utviklingen av et så stort arbeidsfelt i en så stor institusjon som Den norske kirke over en lengre tidsperiode. Rapporten 2002 – 2007 viser en stor bredde av aktiviteter, både sentralkirkelig og i mange bispedømmer og i et økende antall menigheter:

Sentralt

Arbeidet har et tredelt fokus: Å være en profetisk røst i samfunnet, forbedre egen praksis og å bidra til dialog og nytenkning. Dette gir mening og struktur i arbeidet.

Samarbeid og nettverksbygging er sentralt. Mange av aktivitetene skjer i tett samarbeid med andre aktører som Grønn Hverdag, Stiftelsen Miljøfyrtårn, Kirkens Nødhjelp/Changemaker, andre miljø- og solidaritetsorganisasjoner, andre trossamfunn og Norges kristne råd. Mens rapporten 2001 berettet om en del hindringer og tilsynelatende minkende interesse mange steder, ser dette ganske annerledes ut i dag.

I 2001 etterlyste man konkrete hjelpemidler og verktøy for arbeidet på lokalplanet. I dag er mye av dette på plass, for eksempel ”Grønn kirkebok, plakat og konsept ”Vår grønne menighet”, bransjekrav for miljøfyrtårnsertifisering av menigheter, fellesråd og gravlunder og materiell til ”Skaperverkets dag”, for å nevne noe.

Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd har fått en nasjonal arbeidsgruppe og det er etablert regionale ressursgrupper i de fleste bispedømmene. Nettverkets nettsider www.kirken.no/miljo blir opplevd som nyttig.

Kontakten mellom bispedømmene og de sentralkirkelige råd evalueres av de fleste som god, konstruktiv og nyttig, og de årlige felles inspirasjonssamlingene blir beskrevet som uvurderlig for arbeidet.

Temafeltet er innarbeidet i Den norske kirkes strategiplan, kommunikasjonsplattform, trosopplæringsprosjektet, forslag til ny diakoniplan og ny definisjon av diakonibegrepet, og det er bevissthet om dette i den pågående gudstjenestereformen.

Det er etablert et samarbeid med Miljøverndepartementet som har gitt noe prosjektstøtte, om enn ikke i den målestokk som er ønsket. Disse midler har utløst stor aktivitet og gjort mange forskjellige aktiviteter i bispedømmene og menighetene mulig. Flere steder beskrives denne støtten som helt avgjørende.

Regionalt

De fleste bispedømmene har opprettet egne ressursgrupper for arbeidsfeltet, og det er etablert et samarbeid mellom denne gruppen og bispedømmerådets virksomhet for øvrig og biskopen.

Mange av biskopene har vist et tydelig miljø- og samfunnsengasjement, både som representanter regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Miljø, forbruk og rettferd er flere steder blitt en naturlig del av bispevisitasene.

De fleste bispedømmene har forankret dette temaet i sin strategiplan og temaet blir behandlet på møter, temadager og medarbeidersamlinger i bispedømmene. Flere av bispedømmene har utviklet egne temaer og tyngdepunkter, for eksempel mat og handel i Nidaros, oljeutvinning i nord i Sør-Hålogaland og Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barentsregionen i Nord- Hålogaland.

Noen steder har man begynt å bygge et nettverk av kontaktpersoner i bispedømmets menigheter.

Det er grunn til å se og glede seg over dette tydelige engasjement og den økende bevisstheten mange steder i kirken. Behandlingen av kirkens miljøengasjement på Kirkemøtene i 1989, 1996, 2001 og 2003 lar det heller ikke være rom for tvil: Dette angår og utfordrer hele kirken!

Samtidig er det et faktum at det fremdeles er mange kirkelige organer, menigheter og organisasjoner som ikke har vist større engasjement i tiden etter Kirkemøtets behandling i 1996. Når bevisstheten om klimaendringenes trussel mot alt liv i dag går opp for stadig flere, utfordres Den norske kirke til å finne årsaker. Makter man ikke å engasjere seg, eller føler man at dette er på siden av kirkens egentlige oppdrag?

Teologisk avklaring

Dette sakspapiret vil i det følgende peke på noen forhold som er viktige i denne sammenhengen. Engasjement for miljø og rettferd handler ikke om en "sak" på siden av kirkens egentlige oppdrag. Dette er spørsmål som direkte berører troen på Gud som skaper, frelser og livgiver, kirkens vitnesbyrd og troverdighet og kallet til å være en bekjennende, misjonerende og tjenende kirke. Saken berører i høyeste grad kirkens identitet og oppdrag i verden i dag. Kirkens spesielle oppgave og budskap i dagens situasjon må klargjøres.

Viktige forbedringspunkter

I tillegg til det som er referert ovenfor, peker rapporten på to områder som ikke viser samsvar mellom utfordringens omfang og alvor og satsingen i de sentralkirkelige råd og

bispedømmerådene. Det gjelder nødvendig økonomi og bemanning, samt en profesjonell evaluering. Noen få personer har måttet være initiativtaker og pådriver i lang tid, ofte med få midler til disposisjon. I noen bispedømmer har det over lengre perioder vært uklart hvem som i det hele tatt skulle ha ansvar for oppfølging og tilrettelegging.

For å kunne følge bedre med på utviklingen på menighetsplan, hadde det vært nødvendig med klare suksess-indikatorer og jevnlig innrapporteringer, for eksempel i forbindelse med menighetens innrapportering til den kirkelige årsstatistikken. Ungdommens kirkemøte 2007 kritiserte at slike spørsmål ikke er del av innrapporteringen til årsstatistikken, verken til dette arbeidsfeltet eller ungdomsarbeidet.

3. Klimadebatt og ”Forbruk og rettferd”

Klimaforandringene som vi for tiden ser mange tegn til, og som er i fokus verden over, er sannsynligvis den største utfordringen menneskeheten samlet noensinne har stått overfor, både etisk og praktisk.

Enorme konsekvenser

FNs klimareport anslår at temperaturen vil øke mellom 1 og 6 grader i løpet av dette århundre. Bildet nedenfor illustrerer hvilke konsekvenser de forskjellige scenariene for oppvarmingen av jordens gjennomsnittstemperatur vil få. Jo større og raskere temperaturøkningen, desto mer omfattende blir konsekvensene og katastrofene for livet på jorden. Sluttrapporten fra FNs klimapanel, som offentliggjøres omtrent samtidig med årets Kirkemøte, vil trolig slå fast at den internasjonale politiske målsettingen om å begrense temperaturøkningen i løpet av dette århundre til maksimal 2 grader, sannsynligvis ikke kan nåes, selv om verden skulle klare raske, omfattende reduksjoner i utslippene av klimagasser. Aftenposten 24. september 2007 siterer en av lederne i FNs klimapanel som sier at vi må velge mellom en ødelagt verden og en svært ødelagt verden.

Alt tyder på at klimaforandringene er menneskeskapte. Derfor er det også opp til menneskeheten å forsøke å påvirke utviklingen og begrense skadene. Det trengs omfattende politiske beslutninger som setter nye rammefaktorer for vårt produksjons- og forbruksmønster, og som sørger for en mer rettferdig global fordeling av goder og byrder. Lederen for FNs klimapanel, Rajendra Pachauri sa på klimakonferansen i Tromsø i forbindelse med Verdens miljøverndag: “Det er nødvendig med et paradigmeskifte i menneskers tenkemåte. Vi trenger forandring i vår bevissthet og atferd.”

Enten klarer vi å forandre vår tenke- og levemåte i stor stil, eller så får vi økologiske katastrofer som truer både menneskeheten, mange plante- og dyrearter og hele økosystemer: Flom og oversvømmelse noen steder, smelting av isbreer og uttørking av verdens drikkevannkilder andre steder og tap av matjord både gjennom flom og tørke.

For en verdensvid kirke er det vanskelig å leve med at overforbruket i den rike delen av verden, på en ny og enda mer dramatisk måte, går ut over søsken i andre deler av verden. Utslippene av klimagasser, særlig gjennom stortilt bruk av fossilt brensel, skjer

hovedsakelig i rike vestlige land, mens konsekvensene rammer først og hardest mennesker i fattige land i Afrika, Latin-Amerika og Asia.

Dårlige livsbetingelser på grunn av urettferdige internasjonale handelsvilkår og utbredt fattigdom forverres ytterligere. Tørke- og flomkatastrofer vil vanskeliggjøre matforsyningen til millioner av mennesker og føre til omfattende migrasjon. Ikke minst derfor har også FNs sikkerhetsråd begynt å drøfte disse problemene. Klimaforandringene er i høyeste grad også en "forbruk og rettferd"-problematikk. Den representerer en ytterligere tilspissing av den tematikken som kirkens arbeid med miljø, forbruk og rettferd handler om.

Økologi handler om gjensidig avhengighet

Klima er blant de viktigste faktorene som påvirker vilkårene for alt som lever. Den vitenskapen som behandler sammenhengen og interaksjonen mellom alt liv og mellom ulike livsformer og deres miljø (bl.a. klima), er økologien.

Biologen Ernst Haeckel introduserte i 1866 begrepet "økologi" (fra gresk "oikos", hus, husholdning) som betegnelse på den vitenskapen som undersøker den gjensidige avhengigheten og vekselvirkningen mellom alle levende organismer og deres omgivelser. Denne vitenskapsgrenen supplerer de mange forskningsområdene som fokuserer på mindre områder og spesialfelt som mikrobiologi, fysiologi, biokjemi, m.fl..

Alt som lever er uløselig knyttet sammen med annet liv og sin omverden: Mennesker, dyr og planter trenger luft, vann, varme, næring og ly. Mennesket er en integrert del av en "livsvev". Utover de fysiologiske behovene trenger alle mennesker et fellesskap og

opplevelsen av kjærlighet og tilhørighet. I hvilken grad angår en trussel mot denne helheten kirken og dens tro?

Kirkens bidrag er etterspurt

Nobelprisvinner Wangari Mathai sa på et seminar i regi av Sofie-stiftelsen 5. juni 2007 i Oslo: "Ledere reagerer på velgernes vilje." Noe senere oppfordret hun til å involvere religionene i bærekraft-arbeidet.

Den vedlagte rapporten om arbeidet med klima og miljøsaker beskriver Den norske kirkes aktiviteter i 2007 i forbindelse med klimakampanjen, klimauttalelser og markeringen av Verdens miljøverndag i Tromsø. Mange av regjeringens gjester og forskere som var samlet i Tromsø deltok bl.a. i gudstjenesten i Ishavskatedralen, og mange ga tydelig uttrykk for at de ble personlig berørt. Samtidig var kirkens deltakere i Tromsø synlig til stede og involvert i samtale og debattene som foregikk. Deres bidrag ble etterspurt, ikke av høflighet, men av nødvendighet. Miljøforkjemperen og inuit-lederen Sheila Watt-Cloutier sa på seminaret til Sofie-stiftelsen: "Vi må skifte fokus fra hjernen til hjertet", og lederen av FNs klimapanel krevde, som tidligere nevnt, et paradigmeskifte i menneskers tenke- og levemåte. Slike utsagn bekrefter betydningen av at kirken er til stede med sitt engasjement og sitt budskap.

4. Veivalg

Kirkens identitet og oppdrag

Til tross for alt engasjement i miljøspørsmål i kirken, bærer mange av sakens ildsjeler på en stor uro: "Hvorfor gjør vi ikke noe?" Dette spørsmålet fra Ungdommens kirkemøte 2005 er i dag mer relevant enn noen gang.

I møte med miljøutfordringene har Den norske kirke satt seg meget høye mål. Som en institusjon med en stor andel av befolkningen som medlemmer, et landsdekkende organisatorisk nettverk og med fremdeles stor gjennomslagskraft i moralske og etiske spørsmål i samfunnet, har Den norske kirke et unikt utgangspunkt for dette arbeidet. Som del av den globale kirken som bekjenner sin tro på Gud som skaper, frelser og opprettholder av alt liv, bærer den på et stort ansvar.

Ved åpningen av Kirkemøtet i Bodø i 2004 sa daværende kirkerådsleder Thor Bjarne Bore:

Kristen tro og teologi har ikke alltid fungert som en inspirasjon til å ta vare på Guds skaperverk. Vi trenger en økologisk teologi, en teologi der kallet til omvendelse lyder klart, i tråd med den liturgi som kom etter Kirkemøtet i 1996, og i tråd med de utspill vi har sett fra våre biskoper i den senere tid.¹

Ved flere anledninger er det stilt spørsmål ved hvilken plass dette engasjementet for rettferd og miljø bør ha på kirkens agenda, og hvordan forholdet er mellom dette engasjementet og formidlingen av evangeliet. Hvordan kan en likegyldighet overfor disse spørsmålene blant mange engasjerte kristne forklares? Hvordan kan økoteologiske

¹ "En frimodig kirke", Protokoll fra Kirkemøtet 2004

refleksjoner komme ned på menighetsplan og bidra til en økologisk tro, en tro som ser helheten og som fører til bærekraftige liv? Hva betyr etterfølgelse av Jesus Kristus i dag konkret? Er vern om skaperverket bare begrunnet i første trosartikkel eller også i andre og tredje, i inkarnasjonen, at Gud i Jesus ble menneske? Er vår skapertro et minne om fortiden, eller er den et konkret håp for fremtiden? Hva lærer Jesus oss i Bergprekenen? Hva lærer han oss i talen om sin gjenkomst i Matteus 25? Hva betyr misjonsbefalingens ”..og lære dem å holde alt det jeg har befalt dere” for oss i dag? Er vårt kristne håp ”himmelvendt” på en slik måte at jorden blir uinteressant? Hvilken eskatologi og fremtidsforventning preger vår forkynnelse og vårt menighets- og hverdagsliv? Dette er teologiske spørsmål som krever en avklaring.

Forankring og satsing

Rapporten om miljøarbeidet viser at det skjer mye verdifullt i hele kirken. Ingenting av dette er uvesentlig eller unødvendig. Snuoperasjonen i retning bærekraftige samfunnsstrukturer krever et vell av tiltak. Det kreves entusiasme og utholdenhet, som finnes mange steder i kirken.

Men det er fortsatt mye som kan forbedres og som bør gjøres for å forankre engasjementet i kirkens strukturer. Alle kirkemøtevedtakene i saken forutsetter og peker på behov for nødvendige ressurser. Derfor må det jobbes med å skaffe til veie en bedre økonomi og rammevilkår for arbeidet som tilsvarer utfordringens størrelse. Det er hele kirkens ansvar å svare på utfordringen. Ansvar må ikke bæres av ”ildsjelene” alene.

Regjeringens målsetting om et bredt folkelig engasjement for klima og miljø og kirkens visjon om å bli verdens største miljøbevegelse, som ble uttalt av Kirkemøtet 2001, passer godt sammen. Derfor bør Den norske kirke og regjeringen gå i dialog for å avklare hvordan et samarbeid rundt miljøengasjementet kan organiseres best mulig.

Samordning i regjeringen

Både Kirkerådet og bispedømmerådene er underlagt Kultur- og kirke departementet og forholder seg i budsjettarbeid og rapportering til dette departementet. Arbeidsfeltet miljø, forbruk og rettferd berører i stor grad flere andre departementer. For å integrere arbeidet godt i kirkens struktur er det derfor av stor betydning at man fremover klarer å finne samarbeidsstrukturer og tilstrekkelig gode finansieringsmuligheter som er i samsvar med oppgavens størrelse og kirkens muligheter og ambisjonsnivå. En tradisjonell sektortenkning kan være et stort hinder for sektorovergrepene oppgaver og prosjekter. Hvordan kan et samarbeid mellom statlige og kirkelige myndigheter og mellom mange forskjellige kirkelige aktører på flere nivåer organiseres på en god måte? Et eksempel på et slikt samarbeid kan være trosopplæringsreformen.

Trosopplæringsprosjektet som eksempel på samarbeid og satsing

Trosopplæringsprosjektet er en stor satsing der det er et samvirke mellom stat og kirke og mellom alle nivåer i kirken om et felles anliggende, både når det gjelder finansiering, men også organisering og samarbeid.

”Trusopplæring i ei ny tid” ble behandlet av Stortinget i mai 2003 og hadde en målsetting om en årlig økonomisk ramme på 250 millioner kroner.

Reformen innledes med en femårig prosjektperiode der mange menigheter er utvalgt for å gjøre lokale forsøk med sikte på å bygge opp et systematisk og sammenhengende tilbud til alle dømte barn og unge. I tillegg er det satt i gang nasjonale og regionale tiltak, det er etablert et mentornettverk og hele reformen følges tett av forskere som foretar en løpende evaluering og kartlegging av erfaringene. I tillegg er det etablert et nasjonalt kompetansenettverk som har som mål å skape dialog mellom det lokale forsøksarbeidet og ulike fagfelt. Alt forsøks- og utviklingsarbeid dokumenteres og samles i en ressursbank hvor ideer og erfaringer legges til fortløpende. Som resultat skal en ny plan for trosopplæring i Den norske kirke sluttbehandles av Kirkemøtet 2009. Reformen og de tildelte prosjektmidlene har skapt stor entusiasme i kirken og har bidratt til å vitalisere kirkens barne- og ungdomsarbeid i hele landet.

Arbeidet med å snu det rådende tenke- og levemønster er i aller høyeste grad en oppgave som også kan ansees som et opplæringsprosjekt, både for barn og unge, men enda mer for voksne. Denne jobben må gjøres av mange aktører. Kirken kan være en av dem og kan spille en viktig rolle.

5. Kirkens bidrag fremover – å be og arbeide for en dobbel vekkelse

Vi trenger mange engasjerte ”grønne menigheter”. Et godt utgangspunkt for å være det, er livskraftige menigheter med mange engasjerte medlemmer, medlemmer som oppdager nye perspektiver ved det å være del av et trossamfunn og et menighetsfelleskap.

Kirken må fortsette sitt engasjement både som profetisk røst i samfunnet, ved å forbedre sin egen praksis og ved å bidra til dialog og nytenkning. Arbeidet må være praktisk og konkret og utføres i nettverk med ”alle mennesker av god vilje”. Virksomheten må forankres så tydelig teologisk i kirkens tro at ingen i menigheten lenger kan betvile arbeidets teologiske legitimitet.

I en tid som krever en betydelig reduksjon i forbruket av energi og ikke-fornybare ressurser, har kirken en verdifull tradisjon i begrepet ”gudsfrykt med nøysomhet”, som fremdeles er levende blant mange eldre. Når Den norske kirke i sin kommunikasjonsplattform velger ”forsakelse” som en av kjerneverdiene, er det for å vise at dette fremdeles er meget aktuelt. Under dette punktet i kommunikasjonsplattformen sies bl.a. følgende:

Vi ønsker å være en motkultur til forbrukersamfunnet, og vil framelske takknemlighet, offervilje og tjenersinn. Vi vil arbeide for en bærekraftig forvaltning av skaperverket og for at kløften mellom rike og fattige i verden skal bli mindre.

Kirken har et bidrag i det fellesprosjektet det er å redde miljøet, som bare kirken kan ivareta, og et håp som ingen andre kan formidle. Når alt liv er truet, må kirken snakke

troverdig om fremtid og håp. Kirkens bidrag kan for mange bli en ryggrad i arbeidet med å utvikle bærekraftige samfunnsstrukturer. Dette kan samtidig gi et fornyet innhold til begrepene misjon (sendelse), omvendelse og etterfølgelse. Som trossamfunn kan kirken bidra med et helhetlig livssyn som kan hjelpe mennesker med å forstå seg selv, sine medmennesker og medskapninger i relasjon med hverandre og med Gud.

For å være troverdig må kirkens medlemmer være villige til å etterleve sin tro i hverdagen i små og store handlinger: brette melkekartonger, spise mindre kjøtt, reise kollektivt, påvirke politikere og bruke stemmeseddelen som konkrete skritt i etterfølgelsen. Å ha omsorg for medmennesker og medskapninger er å forkynne evangeliet i handling.

Det etterlyses et paradigmeskifte i menneskers tenke- og levemønstre. I kirkehistorien finnes det flere eksempler på dyptgripende reformasjoner og ”vekkelser”. Muligens må kirken i dag be og arbeide for en dobbel vekkelser:

- at mange mennesker (på nytt) oppdager at det å være kristen betyr å se sitt liv i relasjoner og være del av et fellesskap, en menighet.

- at mange kristne og menigheter (på nytt) oppdager troens økologiske dimensjon; at troen omfatter hele livet på søn- og hverdager.

6. Troens økologiske dimensjon

Det er mye som tyder på at vår vestlige tenkning siden opplysningstiden i økende grad har fjernet mennesket fra naturen. Noen har, med rett, kritisert kristendommen for å være medskyldig i den vestlige verdens utnyttelse og rovdrift av naturen. Mennesket, særlig i vår del av verden, hersker over jorden på en brutal og hensynsløs måte.

Kritikk av kirkens rolle

Grunnleggende er kritikken til middelalderhistorikeren Lynn White jr., skrevet i 1967 i artikkelen ”The historic roots of our ecological crisis” i tidsskriftet Science. Han retter sin kritikk både mot kristen teologi og kirkens lære. Det er særlig to innvendinger som er sentrale: Den antroposentriske herskermentaliteten og det dualistiske verdens- og menneskesynet i Bibelen og i kirkens lære. Han mener at et ensidig fokus på 1. Mos. 1, 26-28 har ført til et skille mellom mennesket og resten av skaperverket som kun er av verdi for å tilfredsstille menneskets behov. Dette skillet og avsakraliseringen av resten av skaperverket ble et vesentlig grunnlag for utviklingen av industrialiseringen og utnyttelsen av naturen og dens ressurser.

Selv om andre røster hele tiden har vært til stede, for eksempel ørkenfedrene, keltisk og ortodoks spiritualitet, Frans av Assisi og klosterbevegelsen, kan White i stor grad ha rett når det gjelder utviklingen av kirkens lære på dette området, sett i et historisk perspektiv.

På godt og vondt er kirkens lære i stor grad preget av sin tid. Sentrale spørsmål trenger en avklaring: Har kirkens tolkning av mennesket som hersker som er hevet over naturen, i

for stor grad vært preget av de til enhver tid rådende tanker i tiden? Er dualismen bibelsk eller gnostisk? Viser Bibelen et klart skille mellom himmel og jord, ånd og kropp, mennesket og resten av naturen? Hva skjer om vi leser Bibelen med fortolkningsprinsippet *Kristus som skriftens sentrum*² i lys av vår tids miljøtrusler?

Utfordringer for teologi og kirke

Den sør-afrikanske økoteologen Ernst Conradie peker på følgende utfordringer for teologi og kirke i dag:

Økoteologi krever med sikkerhet en ny undersøkelse av kristen lære. Det kan ikke begrenses til en ny forståelse av skapelsesteologi, men må også tale for en ny betraktning av alle aspekter i kristen tro, inkludert trinitet, Gud som far, skapelsen, menneskebildet, synd, skjebnen, Jesus Kristus, den Hellige Ånd, frelse, kirken, sakramentene og det kristne håp. Etter min oppfatning er det særlig fire avgjørende områder hvor kristen fromhet ofte har forhindret en økologisk etikk, spiritualitet og praksis; nemlig

- en ordløs aksept av Guds transcendens,
- en dualistisk antropologi,
- en reduksjon av frelsens kosmiske omfang til den personlige sfære
- og en "flukt-eskatologi".

All økoteologi som ikke forsøker å besvare disse fire utfordringene vil være utilstrekkelig.³

Kirken er i dag utfordret å søke i Bibelens budskap etter nøkkelen til en helhetlig, økologisk og kontekstuell livsforståelse som kan gi oss kraft og veiledning til å leve som Jesu etterfølgere i en truet verden. Dette kan bli kirkens viktigste bidrag til et paradigmeskifte i tenke- og levemåte.

I de følgende avsnitt skal det pekes på noen momenter fra forskjellige kirkelige tradisjoner som gir bidrag til dette arbeidet. Hver for seg og i fellesskap kan de gi viktige impulser til å erkjenne troens økologiske dimensjon. Fremstillingen er på ingen måte ferdig, men er mer å forstå som eksempler. Et økumenisk samarbeid om disse utfordringene i fremtiden kan også gi viktige bidrag til en større økumenisk enhet gjennom kirkens tjeneste i verden. Det føres allerede samtaler i regi av Norges kristne råd om dette.

Martin Lønnebos bidrag

Martin Lønnebo var biskop i Linkøping stift i Sverige i tiden 1980-1995. I Norge er han kanskje mest kjent for å være opphavsmann til "Kristuskransen", en bønne- og meditasjonskrans som vil gi hjelp til å leve nær mennesker og Gud. Verbum forlag har

² Jfr. Lærenemndas arbeid med skriftforståelse og skriftbruk

³ Ernst Conradie "An ecological Christian anthropology – At home on earth?" Ashgate, USA, 2005 (s.1-2), oversatt av H.-J.Schorre

utgitt en liten bok med samme tittel⁴. Kristuskransen vil hjelpe mennesker til øvelser i livsmot, livslyst, ansvar og kjærlighet.

Denne og andre av hans publikasjoner har ikke sitt primære fokus på etisk handling eller økoteologiske spørsmålsstillinger, men på spiritualitet og emner som handler om hva det vil si å leve et liv i Jesu Kristi etterfølgelse i dag. I forordet til boken sier Lønnebo at han ønsker at Kristuskransen kan være en livbøye for mennesker i dag: ”Mange av oss merker hvor fort vi føres vekk av tidens svarte kalde flod, og en del av oss har nåde til fortsatt å bevare håp om å bli berget. Kristuskransen er laget for slike mennesker i nød.” Kransen er ikke bare laget for sjelen, men for hele mennesket. Den er hverdagslig og åndelig.

Gjennom denne koblingen mellom åndelig liv og hverdagsliv, spiritualitet og handling er Martin Lønnebo blitt en av grunnleggerne av Svenska kyrkans miljövårn. En annen sentral person i dette arbeidet, er biologen Stefan Edman som i de senere årene har arbeidet som miljøpolitisk rådgiver for Sveriges tidligere statsminister Göran Persson. Persson mottok i 2007 Sofieprisen for Sveriges innsats for å snu landets energiforsyning i bærekraftig retning.

I artikkelsamlingen ”Profet för hållbarhet – Svenska kyrkan i arbetet för en hållbar utveckling – andligt, socialt, ekonomiskt och ekologiskt” skriver Stefan Edman:

Biskopen i Linköping, Martin Lønnebo, ringte mig en dag på senhøsten 1991. ”Borde vi inte få igång en miljörörelse inom kyrkan”, undrade han på sitt saktmodig milda västerbottensmål. ”Jo, nog vore det en Gudi behaglig sak”, genmålde jag (eller något i den stilen). Jag kände stor glädje inför Lønnebos vision. Och närde en dito i mitt eget gröna hjärta.

Den norske kirke har i sitt arbeid med miljø, forbruk og rettferd hatt en god del samarbeid og erfaringsutveksling med sin svenske søsterkirke, til gjensidig glede og nytte. I vedtaket fra Kirkemøtet 2001 om ”Forbruk og rettferd - evaluering og videre oppfølging” heter det at ”visjonen må være å gjøre kirken til verdens største miljøbevegelse”.

Dette er et forkortet sitat fra en bibeltime som Martin Lønnebo holdt på Korsveifestivalen i Seljord i 2000. Som hovedforedragsholder holdt han bibeltimer om de forskjellige perlene i Kristuskransen.

I den siste bibeltimen, under overskriften ”Jesus som jordens frelser” snakket han til slutt om oppstandelsesperlen, Jesus som gudsrikets konge og kirkens oppdrag med å være et tegn på gudsriket allerede her i tiden. Han var opptatt av at kirken i sitt innerste vesen er en pant for evigheten og at vi som enkeltmennesker og kirke skal vi leve et oppstandelsesliv allerede her i tiden, som et tegn. Lønnebo nevner fire kjennetegn for et oppstandelsesliv. Det første er øyne som ser en annen verdens nærvær. Under dette punktet sa Lønnebo (i norsk oversettelse):

⁴ M. Lønnebo, Kristuskransen, Øvelser i livsmot, livslyst, ansvar og kjærlighet, Verbum Forlag, Oslo 2000

Da jeg forberedte meg, ville jeg si noe veldig jordisk, og så ble det veldig himmelsk. Jeg tror at vi behøver uttrykk, også i gudstjenesten, for vår samhørighet med jorden, at jorden er Guds bolig, at vi er Guds tempel og at jorden er Guds tempel: Gjør kirken til det hun i sitt vesen er, verdens største miljøbevegelse og verdens største bevegelse for å bekjempe fattigdom. Gud er miljøbevisst og Gud er glad i materien, ellers så hadde han ikke skapt det store universet.

Vi som kristne har vært veldig lite miljøbevisst, har ikke sett Jesus som jordens frelser. Men om jeg for eksempel som gutt hadde sagt: Jeg elsker deg, pappa, for så å gå ut i hagen og kaste stein på hans kjære hest, så hadde han tenkt, hva slags barn har jeg fått? Ellers om jeg hadde sagt ”Å, som jeg elsker deg, mamma”, og så hadde gått i garderoben og klippet i stykker hennes søndagsklær. Det er nettopp det vi gjør: Vi sier at vi elsker Gud og så klipper vi i stykker skapelsen”.

Gud er det grenseløse livsmysteriet. Gud er kilden, og skapelsen er bekken. Vi skal ikke tenke på skapelsen som en stol som Gud en gang har laget for så å glemme den. Skapelsen blir hele tiden opprettholdt gjennom hans ånd. Skapelsen er bekken, den klare elven som renner fra kilden. Se gjerne på jorden som en vakker blå hytte som Gud av godhet og omsorg har bygget for oss mennesker og alle dyr og planter. Og så etterlater du denne hytten minst like fint som da du kom. Kirkens bønn er også miljøarbeid, den åpner våre øyne for det hellige (...) Vi tenker på at hele jorden er full av hans herlighet. Vi behøver ikke å tenke på Gud som en abstraksjon. Vi kan se ham i det vi møter, fremfor alt våre medmennesker, men også i skapelsen. Les Bibelen, les salmene.

I boken om bønnekransen skriver han om taushet, bønn, gleden, etterfølgelsen, de fattige, jorden og himmelen. Stillhet, kontemplasjon, bønn og glede er for Lønnebo grunnlaget for et liv i etterfølgelse. Han skriver at å være en kristen og medlem i kirken er å forsøke å følge Kristus. For kristne i dag er den sakramentale, liturgiske og mystiske etterfølgelse i vårt andakts- og gudstjenesteliv direkte knyttet til det etiske, å vise Jesu sinnelag i våre handlinger.

Lønnebo sier bl.a. at bønn ikke er skilt fra livet, heller ikke ord fra gjerninger. Man kan ikke be for de fattige uten samtidig å være beredt til å hjelpe. Et annet sted sier han at det ikke trengs en ekstra perle for jorden i Kristuskransen, for den berører alle perlene og roper: ”Glem ikke meg!” Kristuskransen er å forstå som en bønnekrans for jorden og alle som bor der.

Fra Kirkenes Verdensråds arbeid med ”Justice, peace and the integrity of creation”: Mennesket som forvalter og mikrokosmos

Den svenske teologen Bo Brander beskriver i boken *Människan och den ekologiska väven* arbeidet i Kirkenes Verdensråd med programmet ”Justice, peace and the integrity of creation” (JPIC, 1983-1991). Han påviser programmets høye ambisjoner og problemene mellom en vestlig handlingsorientert tilnærming og en østlig ortodoks

vektlegging av grunnleggende teologiske og antropologiske perspektiver. Etter Branders vurdering klarte programmet ikke å overvinne disse to ulike teologiske tilnærmingene.

I den vesterlandske tilnærmingen står forvalterbegrepet sentralt. I JPIC-prosessen ble begrepet koblet til skaperverket og skaperverkets integritet og utfordrer mennesket til å opptre som en god forvalter gjennom aktive og omsorgsfulle handlinger. Dette er tett knyttet til at menneskets gudbilledlighet vektlegges (1.Mo. 1,26). Tendensen er at det legges stor vekt på etikk og handlingsprogrammer.

De ortodokse kirkene vektlegger derimot mye sterkere kirkens tilstedeværelse og vitnesbyrd i skaperverket gjennom å leve i relasjon til Gud, hverandre og til naturen. For de ortodokse kirkene fantes løsningen i et liturgisk og eukaristisk liv. Den indiske teologen Paulos Gregorios ble en viktig talsmann for denne posisjonen. Hans eget bidrag er en bearbeiding av tankegods fra biskop Gregor av Nyssa, som levde på 300-tallet. Han forsøker gjennom sentrale begreper å si noe om Gud, mennesket og hele skaperverket, og ikke minst om relasjonene mellom disse.

Det er viktig at man slik, i dypet fra egen kristen tradisjon, kan hente et svar på de anklager som er kommet mot en vesterlandsk kristendomstolkning.

Gud og skaperverket

Forholdet mellom Gud og hans skaperverk beskrives av Gregorios med begrepene *diastema* og *metousia*. Begrepet *diastema* betegner opprinnelig avstanden mellom to punkter i geometrien. Teologisk anvender Gregorios begrepet for å beskrive relasjonen mellom Gud som skaper og skaperverket. Fra det skapte til Gud er det en uendelig avstand, fra Gud til det skapte finnes ingen avstand. Begrepet gjør det mulig å gi uttrykk for Guds fullstendige transcendens, samtidig som Guds immanens i det skapte erkjennes fullt ut.

Metousia betegner Guds felleskap med sitt skaperverk. Det betegner også det innbyrdes fellesskapet mellom alt som er skapt. Ikke noe som er skapt kan eksistere uten den øvrige skapelsen. Her er 300-talls teologi helt på linje med modern økologisk vitenskap og erkjennelse. Ved å være forent både med alt det andre som er skapt og med skaperen, viser det skapte noe av skapelsens dypeste intensjon.

En slik forståelse gjør det umulig å dele tilværelsen i en naturlig og en overnaturlig del (middelalderens dualisme). Dette fellesskapet (*metousia*) er ikke verdinøytralt og empatisk tomt, men kjennetegnes av den guddomlige kjærligheten. Skaperverket lider når mennesket, i stedet for å være del av denne helheten, blir en isolert utforsker.

Guds vesen

Vi kan ikke vite noe om Guds vesen (*ousia*). Gud er helt utenfor vår begrepsverden. Likevel sier Gregorios at ingenting kan eksistere som ikke eier delaktighet i Gud. Hele den treenige Gud er tilstede, virker og åpenbarer seg i skapelsen, er mulig å erfare for mennesket og uunnværlig for alt det skaptes eksistens. For å beskrive dette bruker Gregorios begrepet Guds "energeia". Dette begrepsparet beskriver Guds umiddelbare og

stadige nærvær i skapelsen, samtidig som Gud er og forblir bortenfor all menneskelig språk og erfaring.

Mennesket som mikrokosmos

Mennesket er del av skaperverket, formet av samme materie som finnes i hele kosmos, men mennesket er også det eneste vesen som har en bevissthet, og som kan reflektere over sin eksistens og som kan tilbe sin skaper. Mennesket lever dermed i en unik posisjon på grensen mellom Skaperen og det skapte. Det gjør det både sårbart og betydningsfullt. Det skal gjøre det guddomlige immanent i skapelsen gjennom sin tilstedeværelse. I tilbedelse og lovsang skal det løfte hele skapelsen, som det er forenet med, til Gud. Hvis en av de to størrelser blir borte er det skjebnesvangert for det skapte og for Guds relasjon til det skapte.

Gregorios følger Gregor av Nyssa: Menneskets gudbilledlighet omfatter hele mennesket, både kropp og sjel. Utgangspunkt for dette er inkarnasjonsteologisk: Det er i begge sine naturer, den guddomlige og den menneskelige i en og samme person, at Kristus lyser fram som det fullkomne imago Dei.

Å holde vestlig og østlig tenkning sammen

I en artikkel våren 1967 sier Lynn White jr.:

Hva vi gjør i økologisk henseende er avhengig av våre forstillinger om forholdet mellom mennesker og naturen. Mer vitenskap og teknologi kommer ikke til å føre oss ut av den økologiske krise hvis vi ikke finner en ny religion eller omformulerer våre gamle.⁵

Hvis det er slik at mennesket er en integrert del av den økologiske veven, kan ikke det å være forvalter sette det i en herskerrolle i forhold til den samme veven.

Mikrokosmosbegrepet forankrer og binder forvalteren, som en integrert del, til den økologiske veven som skal forvaltes. Forvalterbegrepet på sin side utfordrer samtidig mikrokosmosbegrepet til nødvendig, ansvarlig handling og holder mennesket fast i dets ufrakommelige ansvar som forvalter. Hver for seg gir begrepene en antropologisk beskrivelse av mennesket, sammen gir de en beskrivelse av mennesket som en forvalter som er en integrert del av skaperverkets økologiske vev.

Etterfølgelse og "billig nåde"

Hvor går grenseoppgangen mellom loviskhet og nypietisme på den ene siden, og en "billig nåde" som ikke har konsekvenser for livet, på den andre siden? For tiden pågår det en debatt om slike og lignende spørsmål når det gjelder kirkens miljøansvar både i Den norske kirke og i flere andre kristne organisasjoner og trossamfunn i Norge. De Norske Pinsevennes Ytremisjon har utgitt et temamagasin med tema "Forvalteransvaret".

I artikkelen "Jorden hører Herren til - og alt det som fyller den" beskriver generalsekretæren i De Norske Pinsevennes Ytremisjon de to mandater som er gitt oss, det kulturelle og det evangeliske. Om det evangeliske mandatet sier han:

⁵ Lynn White jr. The historical roots of our ecological crisis, Science, vol. 155, 1967, s.1206

Det mandatet handler om å forkynne de gode nyhetene om tilgivelse fra synd av bare nåde ved tro på Jesus Kristus. Kirkens sosiale engasjement eller gode prosjekter til beste for menneskers liv kan og må aldri bli en slags erstatning for det å forkynne evangeliet. Men i denne vonde og ødelagte verden, trøtte på ord og brutte løfter, så må forkynnelsen om Guds kjærlighet følges av kjærlighetsgjerninger av alle slag. Først da er vi troverdige.

Kan vi gjennom ”kjærlighetsgjerninger av alle slag” vitne med troverdighet om Jesus Kristus? Kan et slikt vitnesbyrd samtidig være et verdifullt bidrag i letingen etter en bærekraftig livsstil? Mange mennesker som er genuint opptatt av å leve økologisk, er svært åpne for kirkens bidrag til dette, jfr. ”Kirken i møte med den åndelig lengsel i vår tid”.

Representanter for Kirkerådet har ved flere anledninger vært invitert til å holde foredrag for organisasjoner som jobber med økologisk landbruk og livsstil og har møtt stor åpenhet for kirkens bidrag. Det var overraskende hvor stor åpenhet også eksponenter for nyreligiøsitet viste for kirkens budskap i denne sammenheng. Her må det minnes om det som er sagt i saken ”Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid” (KM 12/99).

Urfolks tradisjon

Det er mye å lære fra urfolks spiritualitet. Lederen for Samisk kirkeråd, Tore Johnsen, har arbeidet spesielt med dette temaet og har under overskriften ”Teologi fra livets sirkel” skrevet økoteologiske refleksjoner med utgangspunkt i samisk joik- og fortellertradisjon og indiansk filosofi. Også her blir den økologiske dimensjonen reflektert i forhold til alle tre trosartikler. Slik forankres våre handlinger i en åndelig helhetsforståelse av livet. Kirkens særlige ansvar er å finne et åndelig språk som fremmer en økologisk visjon, slik det for eksempel er formulert i ”Hustavlen: Ropet fra en såret jord” av biskop Finn Wagle. Johnsen spør om kirkens språk for troen hittil har vært mer ekskluderende i forhold til skaperverket enn bibeltekstene selv. Han sier:

I lys av klimatrusselen kan man spørre om dette i så fall er mangel på bibeltroskap. Urfolks åndelighet preges tradisjonelt av et inklusivt språk i forhold til skaperverket. En lesning av bibeltekster fra et urfolksperspektiv kan bidra til at kirken i større grad integrerer det økologiske aspektet som en grunndimensjon ved kirkens hovedsak.

Å leve i relasjoner

I boken *Shalom jord – om fred, helhetssyn og jordens fremtid* beskriver Harry Månsus at selve hensikten med Guds skaperverk er å skape shalom, det hebraiske ordet som betegner velbefinnende, fred, rettferdighet, helse og helhet: ”Det rår shalom når livet får strømme uhindret mellom kilden, Gud selv, og alle trengende mennesker, dyr og vekster i skaperverket.”

Å erkjenne at vi lever i relasjoner er å erkjenne den økologiske dimensjonen i våre liv. Ved å kalle jorden, dens beboere og universet for ”skaperverket” ligger det allerede et valg til å sette denne helheten også i relasjon til Skaperen, Gud. I publikasjonen *Witness*

in the midst of a suffering creation- a challenge for the mission of the church, fra en økumenisk arbeidsgruppe av teologer og missiologer som var samlet til en konferanse i Geneve i september 2006, sies følgende: ” Et vitnesbyrd som er bevisst på skapelsesperspektivet er begrunnet i troen på Treenigheten; det stadfester at Gud er tre personer i relasjonell interaksjon, og samvirker både i skapelsen av universet og i frelsen av alle ting.”

En slik selvforståelse, et slikt helhetlig livssyn og en slik tro vil føre til at verdiene ærefrykt, ydmykhet, glede, undring, takknemlighet, avhengighet, tilhørighet, kjærlighet og ansvarlighet få større plass i enkeltmenneskers liv og kan prege valgene i hverdagen. Stillhet, bønn, lovsang, ettertanke og samtale er nødvendige elementer i en slik reorientering.

Fremtidshåp og engasjement

Jesus viste i ord og gjerning at hans evangelium ikke handlet om en Himmel langt borte, men om Gudsrikets komme her på jorden, om sultne som blir mette, syke som blir friske og døde som blir levende. Avdøde biskop Erling Utne sa følgende i et intervju:

Jesu fødsel er det helt sensasjonelle ved vår tro. At Gud, himmelens og jordens skaper, blir menneske i jøden Jesus og tar bolig i blant oss, er det store mirakel.

Ja, det er det grunnleggende dogme i vår tro. (...)

Gud ble menneske for å sone menneskehetens synd, og på den måten skape mulighet for å nå oss med sin forløsende kjærlighet, Hans hensikt med hele dette inngrepet er å hente menneskeheten og det falne skaperverket tilbake til Gud og til paradisiske tilstander. Jesus ble altså ikke menneske bare for en kort passasje under sitt jordeliv. Inkarnasjon er en evig begivenhet. Gud skal i den kommende verden være nærværende hos oss som mennesket Jesus Kristus, vår bror. (...)

Det skaper en helt annen kristendomsforståelse, og et helt annet engasjement for verden, samfunnet og menneskene, enn forestillingen om at vi skal til Himmelen.⁶

Prof. Barbara Rossing, som deltok i markeringen i Tromsø, har med sin bok *The rapture exposed – the message of hope in the book of revelation* beskrevet hvordan en utbredt mistolkning av Bibelens eskatologiske tekster, særlig i USA, har ført til likegyldighet og forakt av verden og en forventning om at de frelste skal rykkes bort. En hel industri er bygget rundt denne forventningen med bøker, nettsider og videospill. Mot dette setter hun budskapet om håp og gjenreisning for verden når gudsriket bryter fram. Kirken er kalt til å være tegn på Guds rike allerede nå. Inkarnasjonen har ført til at Gud i kirken har skapt et nytt legeme, som er full av hans ånd, kirken. Det er kirkens oppgave å fortsette Jesu virke. Ved det kan Gud forandre verden.

Oppsummering

Dette er noen teologiske momenter som viser at kristen tro kan levere et avgjørende bidrag til å møte klimakrisen og medvirke til et nødvendig paradigmeskifte i vår tenke- og levemåte. Men det krever at mange aktører i kirken bidrar til at denne dimensjonen av kristen tro blir tydeliggjort og forkynt.

⁶ Intervju ”Det jordnære håpet” med Per Arne Gjerdi i ”Gudsrikets gåte”, Stiftelsen Korsvei, s. 101

Samtidig må kirken fortsette på alle plan å etterleve dette gjennom et vedvarende engasjement for miljø og rettferd og ved å skaffe til veie de ressurser som trengs. Et slikt arbeid må fortsatt skje i dialog og samarbeid med mange aktører.

7. Økonomiske/administrative konsekvenser

En realisering av de målsetningene som er beskrevet i saksorienteringen, vil nødvendigvis medføre både økonomiske og administrative konsekvenser (se for eksempel forslag til vedtak punkt 4 og 5). Bruk av ressurser kan imidlertid ikke tallfestes på det nåværende tidspunkt.